

Ο Αμερικάνος

Χριστουγεννιάτικο διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη (1851-1911), όπως αναφέρεται στον υπότιτλο του έργου. Δημοσιεύτηκε σε δύο συνέχειες στην εφημερίδα Άστρ στις 25 και 26 Δεκεμβρίου 1891. Είναι ένα διήγημα της ξενιτιάς, μια μπαλάντα της διασποράς, που τρώει τις καλλίτερες δυνάμεις του τόπου, από τα χρόνια εκείνα.

Του Δημήτρη του Μπέρδε το μαγαζί ωμοιάζε, την εσπέραν εκείνην, με βάρκαν, κατά το φαινόμενον φουρτουνιασμένην, δευτερόπρυμα πλέουσαν, πληττομένην υπό των κυμάτων την μίαν πλευράν, με το ύδωρ εισπηδών από την κωπαστήν και περιρραντίζον τους δυστυχείς επιβάτας, όπου ο κυβερνήτης και ο ναύτης του φαίνονται περιφρόντιδες, δίδοντες και λαμβάνοντες προστάγματα εις ακατάληπτον γλώσσαν, ο μὲν ἰθύνων μετὰ βίας το πηδάλιον, ο δε λύων και δένων τα ιστία, βοηθών διά της κώπης εκ του υπηνέμου, αμφοτέροι τρέχοντες από την πρύμνην εις την πλώραν, καταπτοούντες τους απειροτέρους των επιβατών, περιρρανομένους από το αφρίζον κύμα, οσφραϊνομένους εγγύθεν και γευομένους την άλμην. Εξημέρωναν δε Χριστούγεννα, και έκαστος των πελατών επεθύμει να κάμει τα οψώνιά του. Ο κυρ-Δημήτρης ο Μπέρδες έτρεχεν εμπρός, οπίσω, εκέρνα νοθευμένα τους πελάτας, επώλει ξίκικα εις τους αγοραστάς, με την τρικυμίαν εσκορπισμένην εις την όψιν και την γαλήνην ταμιευμένην εν τη καρδιά, γοητευόμενος από τας φωνάς των θαμώνων, ενθουσιών από τον κρότον των κερμάτων, των πιπτόντων διά της άνωθεν οπής, ως τα στρουθία εις την παγίδα, εις το καλώς κλειδωμένον συρτάρι του. Το παιδί, ο δεκαπεντούτης Χρήστος, ανεπιός του εξ αδελφής, δεν επρόφθανε να γεμίξη φιάλας εκ του βαρελίου, να κακοζυγίξη βούτυρον εκ του πίθου, να κενώνη μέλι εκ του ασκού, με την ποδιάν υψηλά εις το στήθος περιδεδεμένην, κι εξελαρυγγίζετο να φωνάζει αμέσως! εις οκτώ διαφόρους τόνους και ύψη· λέξιν την οποίαν με τον καιρόν είχε κατορθώσει να κολοβώσει εις αμές! είτα να συντάμη εις 'μες! και τέλος ν' απλοποιήσει εις ες!

Εις μίαν γωνίαν του μαγαζιού όμιλος εκ πέντε ανδρών εκάθηντο κι' έπιναν την μαστίχαν των, πριν διαλυθώσι και απέλθωσιν οίκαδε δια το δείπνον. Ήσαν όλοι εμπροπολοίαρχοι του τόπου, περιμένοντες την κατάδυσιν του Σταυρού διά ν' αποπλεύσωσι, κι' εδεξιούντο ένα συνάδελφόν των, εκείνην την εσπέραν φθάσαντα αισίως με την σκούναν του, τον καπετάν Γιάννην τον Ιμβριώτην· έκαμαν όλοι με την σειράν τα μουσαφιρλίκια, είτα ο καπετάν Γιάννης ηθέλησε και αυτός να τους κάμει τα σαλαμετλίκια. Είτα εις έκαστος των φίλων επροθυμήθη να κάμη κι' εκ δευτέρου τα μουσαφιρλίκια, και πάλιν ο καπετάν Ιμβριώτης εξανάκαμε τα σαλαμετλίκια. Έως εδών ευρίσκοντο και ωμίλουν ζωηρώς περί πραγμάτων του επαγγέλματός των, περί ναύλων, κεσατίων, περί σταλίας, περί φορτώσεων κι' εκφορτώσεων, περί ναυαγίων και αβαριών. Ο καπετάν Γιάννης διηγείτο διά μακρών τα του τελευταίου ταξιδιού του, και είπεν ότι, ακουσίως του, ένεκα δυστροπίας τών τουρκικών αρχών, ηναγκάσθη να διατρίψει επί ημέρας εν Βόλω, όπου είχε προσεγγίσει προς μερικήν εκφόρτωσιν.

- Α! δεν σας είπα και ένα γιουλιτζή που πήρα απ' το Βόλο, είπε.

- Επήρες κανέναν επιβάτη απ' το Βόλο; ηρώτησεν εις των φίλων του.

- Δεν ηθέλησε να ξεμπαρκάρη, έμεινε μες στη σκούνα. Του είπα να τον πάρω μ'σαφίρη στο σπίτι, και δε θέλησε.

- Και για πού πάει;

- Έως εδώ, κατά το παρόν. Τον ηρώτησα, δεν ηθέλησε να μου πει.

- Και τι δουλειά έχει εδώ;

- Τι άνθρωπος είναι;

- Πώς σου φάνηκε; διεσταυρούντο αι ερωτήσεις των πλοιάρχων.

- Είναι άνθρωπος που έχει ξουραφισμένο το μουστάκι και τα γένεια, κι έχει αφημένες μόνον τρίχες αποκάτ' απ' το σιαγόني και στο λαιμό. Μου φάνηκε σαν Εγγλέζος, σαν Αμερικάνος, μα όχι πάλι σωστός Εγγλέζος ούτε σωστός Αμερικάνος· τα ολίγα λόγια που μου είπε ρωμείκα, τα είπε μ' έναν τρόπο δύσκολο και συλλογισμένο, όχι και πολύ ξενικό, σαν να ήξερε μια φορά ρωμείκα και τα ξέχασε. Τις πλειότερες φορές συννενοηθήκαμε με κάτι λίγα ιταλικά που ξέρω κι εγώ.

- Σου είπε τ' όνομά του;

- Στα χαρτιά τον επέρασα ως Τζων Στόθισον, με αμερικάνικο πασαπόρτι.

Την στιγμήν εκείνην ο καπετάν Γιάννης, όστις εκάθητο ερειδών τα νώτα επί του τοίχου, προς την θύραν βλέπων, ακουσίως ανέκραξεν:

- Α! να τος!

Όλοι εστράφησαν προς την θύραν.

Είχεν εισέλθει άνθρωπος υψηλός, καλοφορεμένος, ως σαρανταπέντε ετών, ωραίος, ανοικτοπρόσωπος, εξυρισμένος μύστακα και γένειον, πλην ολίγων τριχών υπό τον πώγωνα και προς τον λαιμόν, με παχείαν χρυσήν καδέναν επί του στήθους, αφ' ης εκρέμαντο μικρόν εγκόλπιον καί τινες βώλοι χρυσοῦ. Ποίας φυλής, ποίου κλίματος ήτο, δυσκόλως ηδύνατο να εικάσει τις. Εφαίνετο αποκτήσας οιονεΐ επίχρισμα επί του προσώπου, ως προσωπίδα τινά άλλου κλίματος, ευζωίας και πολιτισμού, υφ' ην ελάνθανε κρυπτομένη η αληθής καταγωγή του. Εβάδιζε με βήμα αβέβαιον, ρίπτων βλέμμα έτι αβεβαιότερον προς τα περί αυτόν πρόσωπα και πράγματα, ως να προσεπάθει να κατατοπισθή όπου ήτο.

Ενώ προ της δύσεως του ηλίου ηρνήθη, ως διηγείτο ο πλοίαρχος Ιμβριώτης, ν' αποβιβασθή εις την πολίχνην, άμα ενύκτωσε παρεκάλεσε τον επί του πλοίου μείναντα ναύτην, όστις, επειδή δεν ήτο εντόπιος, δεν είχε πού να υπάγει, κι έμεινε φύλαξ της σκούνας, να τον αποβιβάση εις την ξηράν. Ο ναύτης υπήκουσεν. Ο ξένος άφησε την αποσκευήν του, συγκειμένην από τρεις υπερμεγέθεις κασσέλας, εις τον θάλαμον της πρώρας, κι' εξήλθεν. Άμα αποβιβασθείς, ευρέθη εις την παραθαλάσσιον αγοράν, κι εκοίταξε δεξιά-αριστερά, ως να μη εγνώριζε πού ευρίσκετο. Έξω εις το ύπαιθρον άνθρωποι δεν ήσαν, διότι ήτο ψύχος δριμύ· τα βουνά χιονισμένα ολόγυρα. Ήτο τη 24 Δεκεμβρίου 187... Εκοίταξεν εντός εις δύο ή

τρία καπηλεία και καφενεία, είτα εις δύο εμπορικο-παντοπωλεία διφυή, οία τα των χωρίων. Αλλά δεν εφάνη ευχαριστημένος, ως μη αναγνωρίσας αυτά, κι' εξηκολούθησε τον δρόμον του. Ανέβη εις την μικράν πλατείαν, έμπροσθεν του ναού των Τριών Ιεραρχών. Εκεί εφάνη ότι ανεγνώρισε το μέρος. Και δεν έκαμε τον σταυρόν του, άμα είδε την εκκλησίαν, αλλ' εις το σκότος έβγαλε το καπέλον του, και πάλιν το εφόρεσεν, ως να συνήνητησε παλαιόν φίλον και τον εχαιρέτα. Είτα προσέβλεψεν αριστερά, είδε το μικρόν οينوπαντοπωλείον του Μπέρδε, κι' επλησίασεν. Εστάθη επ' ολίγας στιγμάς κι εκοίταξεν εντός. Τέλος εισήλθεν. Είναι αληθές ότι δεν είχαν ιδεί τον πλοίαρχον Ιμβριώτην, όστις, καίτοι προς την θύραν βλέπων, εσκιάζετο εν μέρει απ' αυτούς τους συναδέλφους του, μεθ' ων συνέπινε, τους στρέφοντας τα νώτα προς την θύραν, κι επεπροσθείτο από άλλον τινά όμιλον ορθών ισταμένων και πινόντων παρά το λογιστήριον, έμπροσθεν του οποιού ίσαντο αι φιάλαι με τα ποτά. Εάν τον είχαν ιδεί, ίσως δεν θα εισήρχετο.

- Να ο Αμερικάνος, επανέλαβεν ο πλοίαρχος Ιμβριώτης δείξας τον εισελθόντα προς τους συναδέλφους του.

Οι τέσσαρες εμποροπλοίαρχοι έστρεψαν τους οφθαλμούς προς τον νεωστί ελθόντα και τον εκοίταξαν απλήστως.

- Μπόνο πράτιγο, σινιόρε, έκραξεν ο Ιμβριώτης· απεφάσισες, βλέπω, κι' εβγήκες.

Ο ξένος έκαμε σημείον χαιρετισμού με την χείρα.

- Πλήιζ κάπτην(ορίστε καπετάνιε), είπεν εις των εμποροπλοίαρχων, ο καπετάν Θύμιος ο Κουρασάνος, ιδιοκτήτης μεγάλου βρικού, όστις είχε κάμει δύο ταξίδια εις τον ωκεανόν, μέχρι Λονδίνου, και είχε μάθει οκτώ ή δέκα αγγλικάς φράσεις.

- Θεγκ-ιού σερ (ευχαριστώ, κύριε), απήνητησεν ευγενώς ο ξένος.

Και έρριψε μίαν δεκάραν εις το λογιστήριον, ειπών εις τον παιδα μόνον την λέξιν ταύτην: «ρουμ!» Λαβών δε εις την χείρα το ποτήριόν του, δια να μη δείξη ότι απέφευγε συστηματικώς τους ανθρώπους, επλησίασε προς τον όμιλον, και είπεν ελληνιστί, μετά τινος παχυστομίας και δυσκολίας περί την προφοράν.

- Ευχαριστώ, κύριοι· δεν είμαι να καθίσω να κάμω τωκ, και δύσκολο σ' εμένα να κάμω τωκ ρωμέικα.

- Τι λέει; είπε συνοφρυωθείς ο καπετάν Θύμιος ο Κουρασάνος· δε θέλει να κάμει τόκα μαζί μας;

Ο ξένος ήκουσε, κι' έσπευσε να επανορθώσει την παρανόησιν.

- Με συμπάθειο, κύριε· είπα, να κάμω τωκ, να κάμω κονβερσατσιόνε, πώς το λένε;

- Θέλει να πει, δυσκολεύεται να κάμει κουβέντα στη γλώσσα μας, είπεν εννοήσας ο καπετάν Ιμβριώτης.

- Α! ναι, κουβέντα, είπεν ο ξένος· ξέχασα τα λόγια ρωμέικα.

- Αντ' χουέρ γιου κομ; είπεν ο Κουρασάνος, σολοικίζων αγγλιστί το: πόθεν έρχεσαι;

- Στην ώρα εδώ ήρθα, απήντησεν ο Αμερικάνος· ύστερα δεν ξέρω, κι άλλα ταξίδια θα κάμω.

Ο καπετάν Κουρασάνος τον εκοίταξε μηδέν εννοών.

- Δεν κάθεσαι, σινιόρε; είπεν ο Ιμβριώτης· πού θα βρης καλύτερα;

- Δεν κάθομαι, πάω να κάμω γουόκ, να φέρω γύρο, πώς το λέτε;

- Να κάμεις σπάτσιο;

- Α, ναι, σπάτσιο, είπεν ο ξένος· ναι, βλέπω, σαν δεν ειπεί ένας λόγια ιταλικά, δεν καταλαβαίνει άλλος ρωμέικα.

Έκαμε νεύμα αποχαιρετισμού, κι εστράφη προς την θύραν. Οι πέντε πλοίαρχοι έμειναν πλέοντες, μετά την συνδιάλεξιν ταύτην, εις μεγαλύτερον πέλαγος αγνοίας, ή εις όσον πριν είχαν αναχθεί εκ των εξηγήσεων του συναδέλφου των Ιμβριώτη.

Εξελθών του καπηλείου ο ξένος, διηυθύνθη προς την Κολώναν, την ισταμένην απέναντι των Τριών Ιεραρχών, εξ ης έδενον το πάλαι τα πρυμνήσια των παραχειμαζόντων εις τον λιμένα πλοίων. Έστρεφε το βλέμμα δεξιά και αριστερά, και τέλος το προσήλωσεν επιμόνως εις τινα μικράν οικίαν, την οποίαν εκοίταξεν επί μακρόν, ως να προσεπάθει ν' αναμνησθή και ν' αναγνωρίση τι. Τέλος εισήλθεν εις στενόν δρομίσκον διασχίζοντα την συνοικίαν, κι έγινε άφαντος.

Εάν εν τούτοις τον παρηκολούθει τις, θα έβλεπεν ότι, αφού προέβη ολίγα βήματα, εστράφη υψηλότερα και ανήλθε, τέσσαρας οικίας ανωτέρω του μικρού οίκου, τον οποίον επιμόνως εκοίταζε πριν, όπου μεταξύ δύο οικιών εσχηματίζετο κενόν τι, εν μέρει θαπτόμενον από λείψανα δύο τοίχων.

Εφαίνετο ότι ήτο χάλασμα, ερείπιον οικίας ου προ πολλού κατεδαφισθείσης. Ο ξένος, αφού εκοίταξε τριγύρω, να ίδει μήπως τον παρεθήρει τις, εισήλθε δειλός εις το χάλασμα εκείνο, όπου εις την γωνίαν των δύο τοίχων εφαίνετο κόγχη τις μαυρισμένη, ως να υπήρχεν εστία εκεί το πάλαι. Εισήλθεν ασκεπής, κρατών τον πύλον εις τας χείρας, εγονάτισε, κι εστήριξε το μέτωπον επί των ψυχρών λίθων της γωνίας εκείνης, και αφού έμεινεν επί τρία λεπτά γονυκλινής, ηγέρθη, εσπόγγισε τους οφθαλμούς του, και απεμακρύνθη βραδέως.

Επανελθών πάλιν χαμηλότερον, εστάθη εις το μέσον του δρομίσκου, ου μακράν της οικίας, την οποίαν πριν εφαίνετο ότι εκοίταξεν. Εστάθη, και αφού έρριψε βλέμμα ολόγυρα, ίνα ίδει μή τις τον παρηκολούθει, έτεινε το ούς. Τι ήκουεν άρα γε; Ίσως ήκουε τα διασταυρούμενα και φεύγοντα κατά διαφόρους διευθύνσεις, ως λάλημα χειμερινών στρουθίων, άσματα των παιδων της γειτονίας, οίτινες επισκεπτόμενοι τας οικίας, έψαλλον τα Χριστούγεννα. Εδώ μεν ηκούοντο οι στίχοι:

Χριστούγεννα, πρωτούγεννα, πρώτη γιορτή του χρόνου,
εβγάτ', ακούστε, μάθετε, τώρα Χριστός γεννιέται.

εκεί δε αντήχει:

Κυρά μ', τη θυγατέρα σου, κυρά μ', την ακριβή σου.

και αλλαχού:

Ν' ασπρίσης σαν τον Έλυμπο, σαν τ' άσπρο περιστέρι.

φωναί αθώαι, άχροοι, χαρωπαί, φωναί παιδικής χαράς και ευθυμίας.

Αίφνης ο ξένος ηναγκάσθη να παραμερίση, διότι ζεύγος παιδίων, ων το έν εκράτει και φανάριον, αρτίως καταβάντα από μίαν κλίμακα, ήρχοντο προς τα εδώ. Επέστρεψε βήματά τινά οπίσω, προς το μέρος οπόθεν είχε έλθει. Τα παιδιά ήλθαν πλησίον, και ουδέ τον παρετήρησαν καν. Ανέβησαν την κλίμακα εκείνης ακριβώς της οικίας, την οποίαν είχε κοιτάξει διά μακρών ο ξένος, Τούτο ιδών έκαμε κίνημα, κι εστράφη οπίσω πάλιν, μετά ζωηρού ενδιαφέροντος. Εστάθη κι έτεινε το ούς.

Τα παιδιά έκρουσαν την θύραν.

- Να 'ρθούμε να τραγουδήσουμε, θειά;

Μετά μίαν στιγμήν ηκούσθη ένδοθεν βήμα, ηνοιχθη η θύρα, και γραία τις με μαύρην μανδήλαν προκύψασα, είπε με θλιβεράν φωνήν:

- Όχι, παιδάκια μ', τι να τραγ'δήστε από μας; Έχουμε μεις κανένα; Καλή χρονίτσα να' χετε, κι σύρτε αλλού να τραγ'δήστε.

Τους έβαλε μίαν πενταρίτσαν εις την χείρα, και τα παιδιά έφυγαν ευχαριστημένα, διότι, χωρίς άλλον κόπον, ειμή την ανάβασιν και κατάβασιν της κλίμακος, εκέρδισαν μίαν πεντάραν.

Ο ξένος, αόρατος από τινος γωνίας, είδε την ερρυτιδωμένην εκείνην μορφήν, και ήκουσε την πικραμένην φωνήν εκείνην. Περίεργον δε ότι αφήκε στεναγμόν ανακουφίσεως, εφάνη ως να εχάρη.

Του ήλθε τότε μία ιδέα, την οποίαν, χωρίς να συλλογισθη πολύ, έβαλεν εις ενέργειαν. Αφού εκλείσθη η θύρα και η γραία έγινε άφαντος, τα παιδιά κατέβησαν την κλίμακα ανταλλάσσοντα λέξεις τινάς.

- Τώρα έχουμε, βρε Γληόρ', μια κι εξηνταπέντε.

- Κι από πόσα κάνει να πάρουμε; είπεν ο άλλος, όστις ήτο κάσσα. Από ογδόντα λεπτά.

- Δε θε-μοιραστούμε κι τ'ν πεντάρα αυτ'νής τς γριάς;

- Ναι, θε-τ'νε-μοιραστούμε, βρε Θανάσ'· ογδόντα ου ένας κι ογδόντα ου άλλους.

- Τ'νε-παίρνουμε, βρε Γληόρ', καρύδια, κι τα μοιραζόμαστε.

- Κι σα μας δώσ'νε πέντε καρύδια, από πόσα θε-πάρουμε;

Αίφνης ο ξένος επαρουσιάσθη ενώπιον των παιδίων, προτείνων την χείρα και δεικνύων αυτοίς εν τάλληρον.

Τα παιδιά, τα οποία δεν είχαν ιδεί άλλοτε άνθρωπον ξυραφισμένον γένεια-μουστάκια, εξαφνίσθησαν, και το εν, το κρατούν τον φανόν, αφήκε μικράν κραυγήν, ενώ το άλλο, του οποίου η τσέπη εβρόντα, ετρέπετο εις φυγήν. Τότε ο Θανάσης, υποπτεύσας ότι, αν έφευγεν ο Γληόρης, ίσως την επαύριον θα εκρύπτετο και δεν θα του έδιδε λογαριασμόν, αφήκε το φανάρι κατά γης, και ήτο έτοιμος να τρέξει, να κυνηγήσει τον φεύγοντα. Μεθ' ετοιμότητος τότε ο Αμερικάνος επρόφτασε να δείξει εις το φως του φαναρίου το τάλληρον, το οποίον είχεν εις την χείρα, και να είπει:

- Στάσου· πάρε αυτό ντόλλαρ.

Διχαζόμενον μεταξύ δύο φόβων και δύο επιθυμιών, το παιδίον εστάθη απορούν τι να κάμει, και τα μεν γόνατά του έτρεμαν, η δε όψις του εφάινετο κάπως φοβισμένη.

- Δυό λόγια να μου ειπήεις θέλω, είπεν ξένος· αυτό σπίτι, επήγατε απάνου, ποιος ζει;

Το παιδίον δεν ενόησε καλώς.

- Τι λες, μπάρμπα; είπεν αρχίσαν να λαμβάνη θάρρος.

Ο ξένος έβαλεν εις την χείρα του το τάλληρον, κι' επροσπάθησε να εξηγηθεί ευκρινέστερα.

- Επήγατε τώρα απάνω σπίτι· η γριά στην πόρτα ήρθε, ποιος άλλος μαζί της ζη αυτό σπίτι;

Ο παις εδυσκολεύετο να εννοήση. Εν τούτοις, αφού έλαβε το τάλληρον, πας φόβος έπαυσε παρ' αυτώ.

- Εδώ απάνου, είπεν, είναι η θεια-Κυρατσού· μας έδωκε κι μια πεντάρα. Είναι κι άλλη μια, δε ξέρου τι τ'ν έχει.

- Θυγατέρα της απάνου μαζί της είναι;

- Θυγατέρα της πρέπει να 'ναι, ναι.

- Είναι παντρεμένη θυγατέρα της;

- Δε ξέρου αν είναι παντρεμένη· μα δε φαίνεται να 'χη άνδρα.

- Και πόσα χρόνια είναι θυγατέρα της;

- Δε ξέρου πόσα χρόνια είναι· μα πρέπει να 'ναι καθώς γεννήθηκε ως τώρα.

Και ο παις, αναλαβών τον φανόν του, έφυγε τρέχων, σφίγγων εις την παλάμην του το τάλληρον, μη εμπιστευόμενος να το βάλει εις την τσέπην· έτρεχε δε να εύρη τον Γληόρην, να του ζητήσει το μερίδιόν του. Ο ξένος δεν εδοκίμασε να τον εμποδίση.

Μετά ταύτα ο Αμερικάνος απεμακρύνθη, κατήλθε την παραθαλασσίαν αγοράν, όπου δύο ή τρία καφενεία είχαν φως, εκοίταξεν εις ποίον τούτων ήσαν ολιγώτεροι θαμώνες, και εισήλθεν εις εν, όπου ένα μόνον άνθρωπον είδε, τον καφετζήν. Ο γέρων, αρτίως ξυραφισθείς, με τον μύστακα στριμμένον, με την βράκαν κοντήν, με υψηλά υποδήματα, με την ποδιάν καθάριον, ητοιμάζετο, φαίνεται, να κλείση, αλλ' άμα είδεν εισελθόντα τον Αμερικάνον, τον εκοίταξε μετά περιεργείας. Ούτος παρήγγειλε να του δώσει ρούμι, ρίψας δεκάραν επί του λογιστηρίου. Ιδών ο μπάρμπ'- Αναγνώστης την δεκάραν, ηθέλησε να του επιστρέψη την πεντάραν, αλλ' ο άνθρωπος είπε: «Νόου! νόου!», και τότε ο καφετζής του έβαλε κι άλλο ρούμι, διά να κλείσει την πεντάραν, ως ενόμιζεν· αλλ' ο ξένος έρριψεν επί της τραπέζης και άλλην δεκάραν. «Δε θα ξέρη ρωμέικα, ως φαίνεται», εσυλλογίσθη ο μπάρμπ'- Αναγνώστης, και διά να δοκιμάσει του απέτεινεν τον λόγον:

- Τώρα, νεοφερμένος είστε;
- Εγώ σήμερα έφθασα, με καπετάν Γιάννη γολέτα.
- Του καπετάν Γιάννη του Ιμβριώτη;
- Ναι, ημπορείς ελόγου σου να κάμης ποντς;
- Μετά χαράς, είπεν ο μπάρμπ' Αναγνώστης.

Και προσπαθήσας ν' ανακαλέσει εις την μνήμην τας αρχαίας γνώσεις του, εδοκίμασε να κατασκευάσει πόντσι, αλλά το ρούμι δεν ήναπτε, και ούτω το προσέφερεν όπως-όπως εις τον ξένον. Ούτος δεν έκαμε παρατήρησιν, κι έρριψεν αργυρούν σελλίνι επί της τραπέζης.

Ο μπάρμπ'- Αναγνώστης το έλαβε.

- Πόσο πάει αυτό;
- Δεν ξέρω εγώ μονέδα του τόπου, είπεν ο άγνωστος.

Ο γέρων ήνοιξε το συρτάρι του, κι εξήτει αν θα είχεν αρκετά κέρματα διά να δώσει τα ρέστα, αλλά δεν έβρισκε πλείονα των ογδοήκοντα λεππών εις δεκάρες, πεντάρες και δίλεπτα. Εν τούτοις δεν του εσυγχώρει η συνείδησις να δολιευθή τον πελάτην, και είπε:

- Σφάντζικο δεν σας βρίσκεται, κύριε;
- Δεν έχω εγώ μονέδα άλλη από Αγγλία και Αμέρικα, είπεν ο ξένος.
- Δεν βγαίνουν τα ρέστα, κύριε. Πάρτε το ασημένιο σας. Αυτό θα πάει, πιστεύω, ως μια και τριανταπέντε, μια και σαράντα. Αύριον μου δίνετε είκοσι λεπτά.

- Κράτησε το σίλλιν, δε θέλω ρέστα.

Ο μπάρμπ' - Αναγνώστης έμεινε χάσκων, θεωρών απλήστως τον ξένον. Αλλά την στιγμήν εκείνην εισήλθεν όμιλος εκ τριών ανθρώπων, και σταθέντες έμπροσθεν του λογισηρίου, διέταξαν να τους δώση από ένα ποτόν. Ο εις των τριών τούτων ανθρώπων, οινόφυλξ, ετραγουδούσεν ατάκτως:

Ντελμπεντέρισσα Βασίλω,

στρώσ' το μπράτσο σου να γείρω...

Ο δεύτερος, γυμνός το στήθος και ανυπόδητος, με τοιούτον ψύχος, ήρχισε να κοιτάζει επιμόνως τον ξένον.

- Κάπου τον είδα εγώ αυτόν, εμορμίρισε μασημένα.

Ούτοι ήσαν οι αχθοφόροι της πόλεως, οι ίδιοι και διαλαληταί, τριμελής φαιδρά συντεχνία, περνώντες τον καιρόν των να πίνωσι το βράδυ παν ό,τι εκέρδιζαν την ημέραν. Ο τραγουδιστής, αλλάξας αίφνης ρυθμόν και ήχον, επανέλαβεν:

Έβγα να ιδής, έβγα να ιδής,
σκύλα, κορμί που τυραγνείς.

- Εβίβα, παιδιά! και συνέκρουσαν θορυβωδώς τα ποτήρια. Και ο άλλος, ο γυμνόστερνος και γυμνόπους, δεν έπαυε να κοιτάζει επιμόνως τον άγνωστον. Και ο πρώτος εξηκολούθησε να τραγουδή:

Βασίλω μ', τα κουμπούρια σου
με τι τα 'χεις γεμάτα;
βαριά, π' ανάθεμά τα!

Την στιγμήν εκείνην ηκούσθη βαρύ βήμα ένδοθεν της αγούσης άνω εις την οικίαν ξυλίνης κλίμακος, ήτις φρακτή με σανίδωμα έκοπτε μίαν των γωνιών του καφενείου. Και εις τα άνω του σανιδώματος υπό το πάτωμα ηνοιχθη θυρίς, και μία κεφαλή με άσπρον σκούφον, με λευκόν μύστακα και με χονδρούς χαρακτήρας επρόβαλεν εκ της θυρίδος.

- Μα πόσες φορές σ' το είπα, Αναγνώστη, εξήλθε διά της θυρίδος εκ της κεφαλής της επιφανείσης χονδρή φωνή συμπληρούσα τους χονδρούς χαρακτήρας: δε θα βάλης γνώση; Χαλνάς την ησυχίαν των νοικοκυραίων! Τι μέρα ξημερώνει αύριο, κι έχουμε τραγούδια και φωνές πάλι; Και ώρα είναι τώρα;

Ήτο δε ογδόη και ημίσεια. Ο τραγουδιστής της αχθοφορικής τριανδρίας, λαβών τον λόγον, μετά κωμικής σοβαρότητος, είπε:

- Τώρα θα φύγουμε, καπετάν Αναστάση. Δεν το καταδεχόμαστε μεις να σας χαλάσουμε την ησυχία σας.

- Σώπα εσύ, ζω! έκραξεν ο Αναστάσης.

- Τώρα αμέσως, καπετάν Αναστάση, θα κλείσω. Δεν μπορώ, βλέπεις, να διώξω τους ανθρώπους, εφώνησεν ο καφετζής.

- Τέτοια τίμια μούτρα! ανεκάγχασεν από της θυρίδος ο καπετάν Αναστάσης. Χρειάζονται μεγάλες τσεριμόνιες μαζί τους.

- Α! εμείς δεν σας προσβάλαμε, καπετάν Αναστάση· η αφεντιά σου, βλέπω, μας προσβάλλεις, είπεν ο αχθοφόρος.

Και ταπεινή τη φωνή εμορμύρισε:

- Το νοίκι το θέλεις σωστό, και ξέρεις να το γυρεύεις και μπροστά· μα σα δε βγάλει κι αυτός ο φτωχός μια πεντάρα, πώς θα σ' το πληρώσει;

- Σιωπάτε, τώρα έχει δίκιο, γιατί ξημερώνει Χριστούγεννα, είπεν ο ευσυνείδητος καφετζής· άλλες φορές φαίνεται σκληρός, ο βλοημένος.

Η κεφαλή με τον άσπρον σκούφον εν τω μεταξύ είχε γίνει άφαντος από την θυρίδα, ο δε μπάρμπ' Αναγνώστης ητοιμάσθη να κλείσει. Οι τρεις αχθοφόροι εξήλθον κρατούμενοι εκ των χειρών και άδοντες. Ο ξένος έκαμε νεύμα αποχαιρετισμού διά της κεφαλής και είχεν εξέλθει προ αυτών, αλλ' ο καφετζής τον ανεκάλεσε και του είπε:

- Και πού θα κοιμηθείτε απόψε; έχετε μέρος να μείνετε; Πού είστε, κύριε; εγώ εδώ θα πλαγιάσω. Αν θα πάτε μες στη σκούνα, καλά, ειδεμή, αν αγαπάτε, μείνατε εδώ, έχει ζέστη.

- Δεν έχω ύπνο, είπεν ο ξένος· εγώ θα φέρω γύρο, και ύστερα, βλέπουμε.

- Όποτε αγαπάτε, χτυπήστε μου την πόρτα, να σηκωθώ να σας ανοίξω. Έχω και ρούχα να σας δώσω.

Την φοράν ταύτην ο Αμερικάνος, διευθυνθείς εις την συνοικίαν εκείνην δι' άλλου μικροτέρου δρομίσκου, έβλεπε την οικίαν εκείνην, ήτις ήτο το αντικείμενον της μερίμνης του, εκ της ετέρας πλευράς, της νοτιοδυτικής. Αντικρύ του μικρού οικίσκου, παρά τινα γωνίαν γειτονικής οικίας, υπήρχε σωρός τις ξύλων και πετρών, αποκείμενος εκεί τις οίδη προ πόσων χρόνων ως εκ κατεδαφισθείσης οικίας ή ερειπίου καταρρεύσαντος. Επί της προς τα εκεί προσόψεως του οικίσκου έφεγγε μικρόν παράθυρον, με το έν φύλλον κλειστόν, με το άλλο ανοικτόν, και διά της υέλου ηδύνατό τις να ίδει το εσωτερικόν, ανερχόμενος επί τινος υψώματος. Ιδών ο ξένος ότι ο δρόμος ήτο έρημος, και ουδέ σκιά διαβάτου εφαινετο, ανέβη εις το ύψος του σωρού εκείνου, και με παλμόν καρδίας κατεσκόπευσε τα έσω του οικίσκου. Αντικρύ της υέλου του μικρού παραθύρου, του έχοντος το εν παραθυρόφυλλον ανοικτόν, ήτο η εστία, με ασθενές πυρ καίον, με ένα δαυλόν σπινθηρίζοντα, με το κανδήλι ανημμένον προ των ιερών εικόνων εκεί υψηλά. Παρά την εστίαν εκάθητο γυνή τις, νέα ακόμη, ως εφαινετο, στηρίζουσα την κεφαλήν της επί της χειρός, συλλογισμένη, θλιμμένη. Εκίνει δε τα χείλη, και η φωνή της εψιθύριζε κάτι, και ο ψίθυρος απετέλει ελαφρόν μινύρισμα

άσματος με ασθενή φωνήν, καθάραν μεν και παρθενικήν, αλλά μαραμμένην· και εις τα ὦτα του ξένου ἐφθασαν ευκρινῶς οἱ δύο οὗτοι στίχοι:

Αλλοίμονον κι αλλοί-καημός!
του γεμιτζή ξενιτεμός...

Ο ξένος ησθάνθη πόνον εις την καρδίαν και δάκρυ εις το βλέφαρον. Του ήρθε τότε αποτόμως να καταβή από τον σωρόν, να τρέξη και ανέλθει εις την οικίαν· διά να κάμη τι; Κι αυτός καλά δεν εγνώριζεν. Εν τοσοῦτω εκρατήθη. Την ιδίαν στιγμὴν ηκούσθη ελαφρός κρότος εις το πάτωμα, τριγμός, ως ν' ανέβαινέ τις εσωτερικήν κλίμακα, ως να εκλείετο κλαβανή τις. Δευτέρα γυνή, κυρτή, με μαύρην μανδήλαν, γερόντισσα, ήλθε πλησίον της εστίας, και γονατίσασα προ αυτής, έρριπτε ξυλάρια εις το πυρ. Ήτο αυτή εκείνη, ήτις είχε δώσει την πεντάραν εις τα δύο παιδιά και τα απέπεμψεν.

- Δε μαζώνεις το νου σ', θα πω, δυχατέρα; Ούλο θα κλαις, πλιο;... Τα! τι λογάτε;... Σα σ' ακούω, δυχατέρα!... ξεχωρίσαμε απ' τον κόσμο, πλιο... Τι, μοναχή σ' είσι;... Όντις σ' εγυρεύανε, τότες που ήτανε σ'νέχ', που πήε σ'ν Αμέρικα ου προκομμένους, γιατί δε θέλησες κανένανε; Δε σ' τα 'λεγα εγώ; Γιατί δεν ακούς τ' μάννα; Σ' τα 'λεγα, ένα κιριμέ. Τώρα, σα μεγάλωσες, ποιος φταίει; Κι μοναχή σ' τάχα είσι; Είβ' άλλες μεγαλύτερις. Του Μυγδαλιώ τς Μάχους, κι του Κρουσταλλιώ τς Γιώργινας, τι σ'νέριο τς έχεις εσύ;

Ο ξένος ήτο όλος ὦτα, κι εφαινέτο παραδόξως εννοών τι έλεγεν η γραία, μάλλον εξ επιπνοίας και συνειδήσεως, ή από τα ολίγα ελληνικά όσα εφαινέτο να ηξεύρη.

Την στιγμὴν εκείνην ηκούσθησαν βήματα και ομιλίας εις το άκρον της οδοῦ. Δύο άνθρωποι ήρχοντο προς τα εδῶ. Ο ωτακουστής έσπευσε να καταβή από την σκοπιάν του και ν' απομακρυνθή. Έφθασεν εις το πέρας του δρομίσκου, και στραφείς δεξιά, ευρέθη πάλιν εις την μικράν πλατείαν προ του ναού των Τριών Ιεραρχών.

Το μικρόν καπηλείον, εξ ου ήρχισεν η παρούσα διήγησις, ήτο ανοικτόν ακόμη. Ο Δημήτρης ο Μπέρδες δεν περιεφρόνει και τα μικρά κέρδη, δεν απηξίου καμμίαν πεντάραν ουδέ δίλεπτον. Ωνόμαζε τα τοιαύτα «μικρά δολώματα». Τα άλλα, τα αφ' εσπέρας, τα ωνόμαζε «παραγαδίσια». Ό,τι βγάλει κανείς, έλεγεν, ή με συρτή, ή με πεζόβολο, καλό είναι. Επεριποιείτο τον κλήτορα και τους χωροφύλακας, εκέρνα νερωμένο κρασί εις την περίπολον ή πολιτοφυλακήν της νυκτός, και του επέτρεπαν να έχη ανοικτά και ως τας ένδεκα, ευρίσκοντες μάλιστα μεγαλύτεραν ζέστην να κάθηνται εκεί, παρά να περιέρχωνται την πολίχνην και να κρυώνωσι.

Την ώραν εκείνην ο κάπηλος ίστατο εις το λογιστήριόν του, κι εμέτρει δεκάρας, εικοσιπενταράκια του Όθωνος και σφάντζικα. Το παιδί ο Χρήστος, με την ποδιάν σχεδόν υπό τας μασχάλας περιδεδεμένην, εκοιμάτο όρθιον, νευστάζον την κεφαλήν, ως μικρά δίκωπος φελούκα, σαλευομένη υπο ελαφρού νότου εις την πλευράν της ηγκυροβολημένης βρατσέρας. Ενίστε τον εξύπνα αποτόμως η κρούσις του ποδός του καπήλου, επαναλαμβάνοντος ηχηροτέρα τη φωνή τας διαταγάς των θαμώνων διά κεράσματα. Και τότε, ως εν υπνοβασία, εκινείτο, εκέρνα, ελάμβανε τας δεκάρας,

τας έρριπτε μηχανικώς εις το λογιστήριον, κι επιστρέφων εξηκολούθει την συνέχειαν του ύπνου.

Εν ορχηστρικώ θορύβω, εν φωναίς και αλαλαγμώ, εισήλασεν εις το καπηλείον η εύθυμος συντεχνία των τριών αχθοφόρων της πόλεως, μετά την εκ του καφενείου του μπάρμπ' - Αναγνώστη αποπομπήν της. Ο εις των τριών, ο Στογιάννης ο Ντόμπρος, σερβομακεδών την καταγωγήν, υπεκρίνετο την αρκούδαν, κι εχόρευεν, ο δεύτερος εκείνος όστις πριν έλεγε τα τραγούδια, ο Παύλος ο Χαλκιάς, είχε μουντζουρωθεί κι έκαμνε τον αρκουδιάρην. Απόκρεως, ναι μεν, δεν ήτο ακόμη, αλλ' αφού αύριον εξημέρωναν Χριστούγεννα, μετά τα Χριστούγεννα «Άις Βασίλης έρχεται», μετά τον Άι Βασίλη Φώτα, και μετά τα Φώτα εμβαίνει το Τριώδι. Ο τρίτος, ο και πρόεδρος της συντεχνίας, ο Βαγγέλης ο Παχούμης, λασιόστηθος, γυμνόπους, με το παντελόνι συνήθως ανασηκωμένον μικρόν κάτω του γόνατος ίσως εκ της μακράς έξεως του να θαλασσώνει προς εκφόρτωσιν των πλοιαρίων, δεν έπαυε του να συλλογίζεται τον Αμερικάνον. «Μες στο νου μ' γυρίζει», έλεγε.

Αλλ' ιδού εισήλθε μετ' ολίγον κι εκείνος όστις ήτο το αντικείμενον του διαλογισμού του. Διηυθύνθη εις το λογιστήριον, διέταξε ρούμι, κι έρριψεν αργυρούν σελλίνιον επί του κασιτέρου τού λογιστηρίου. Ο Μπέρδες το έλαβε.

- Πόσα πάει αυτό;

Ο Αμερικάνος έκαμε χειρονομίαν αδιαφορίας και είπε:

- Δεν γνωρίζω του τόπου μονέδα εγώ.

- Αυτό δεν είναι σύμφωνο με την μονέδα μας και δεν περνάει, είπεν ο κάπηλος· αν θέλετε να σας το πάρω για δραχμή.

- Άι ντον' τ' κέαρ, εμορμούρισεν ο Αμερικάνος. Και είτα ελληνιστί είπε:

- Δε με μέλει εμένα αυτό.

Ο Μπέρδες του επέστρεψεν ενενήντα πέντε λεπτά.

Εν τούτοις ο Βαγγέλης ο Παχούμης δεν έπαυσε να κοιτάζει τον άγνωστον. Την στιγμήν εκείνην εστράφη προς τους εν τω καπηλείω και είπε μεγαλοφώνως:

- Βρε παιδιά, θυμάστε, κανένας από σας, το Γιάννη τ' μπαρμπα-Στάθη τ' Μοθωνιού, που λείπει στην Αμέρικα εδώ κι είκοσι χρόνια;

Ακούσας το όνομα τούτο ο ξένος ανεσκίρτησε κι εστράφη άκων προς τον λαλούντα. Εν τούτοις εκρατήθη, προσεπάθησε να δείξει αδιαφορίαν, κι ελθών εκάθισε παρά τινα γωνίαν του καπηλείου. Ήναψε πούρον κι εκάπνιζεν.

Ουδείς απήντησεν εις την ερώτησιν του αχθοφόρου, ης η υποκεκρυμμένη έννοια ελάνθανε πάντας.

Ο Βαγγέλης εξηκολούθησε:

- Πού να θυμάστε σεις! Είσθε όλοι μικρότεροί μου, εξόν απ' τον μπαρμπα-Τριαντάφυλλο, που δεν είναι ντόπιος, κι εγώ κοντεύω τώρα να σαραντίσω. Ήμουν ως δεκαοχτώ χρονών όταν εξενιτεύθηκε ο γυιος του Μοθωνιού, κι εκείνος τότε θα ήτον ως εικοσιπέντε. Μα μου φαίνεται, να τον έβλεπα τώρα-δα, θα τον εγνώριζα. Απέθαναν με τον καημό τού Γιάννη τους, κι ο καημένος ο μπαρμπα-Στάθης, κι η γυναίκα του, Θεός σχωρέσ' τους! Και το σπιτάκι τους απόμεινε ρεϊπίο και χάλασμα με δυο μισούς τοίχους εδώ παραπάνου, στις εκκλησιάς το μαχαλά, και μ' ένα μαύρο βαθούλωμα στη γωνιά που ήτον έναν καιρό η παρασιά τους. Και ο γυιος τους έρριξε πέτρα πίσω του. Μα ως πόσος κόσμος χάνεται, ως τόσο, και στην Αμέρικα! Ξέρετε που ήταν και αρραβωνιασμένος;

- Και ποια είχε; ηρώτησε μετ' αδιαφορίας ο κλήτωρ της δημαρχίας, αρχηγός της πολιτοφυλακής της νυκτός.

Ο ξένος ήκουε μετά βαθυτάτης προσοχής, αλλ' εφυλάττετο να στρέψει βλέμμα προς τον λαλούντα.

- Είχε το Μελαχρώ της θεια-Κυρατσώς της Μιχάλαινας. Και σαν έφυγε και απέρασαν δυο-τρία χρόνια, την εγύρευαν πολλοί, γιατί το κορίτσι είχε χάρες κι εμορφιές, και τιμημένη ήτον, και μορφοδούλα, η μόνη κεντήστρα του χωριού μας, και προικιά είχε καλά. Μα το Μελαχρώ δε θέλησε κανέναν, όσο που απέρασαν τα χρόνια κι έγινε κι αυτή γεροντοκόριτσο. Και με το αχ και με το βαχ, αδυνάτισε τώρα κι εχλώμιανε, μα ως τόσο, όταν η γυναίκα έχει καλό σκαρί, δύσκολα γεράζει. Ακόμα το λέει, βρε παιδιά, θα είναι παραπάν' από τριανταπέντε, και φαίνεται να είναι ως εικοσιπέντε· έτυχε μια μέρα να την ιδώ, που τους κουβάλησα ένα σακκί αλεύρι· όσο την κοιτάζεις, τόσο νοστιμίζει!

- Έλα, άφ'σέ τα αυτά, Βαγγέλη, είπεν αυστηρώς ο κλήτωρ της δημαρχίας· δεν πάει στα μαγαζιά μέσα να λέμε για φιλίες και για κορίτσα.

- Έχεις δίκιο, μπαρμπα-Τριαντάφυλλε, είπεν ο αχθοφόρος· μα δεν το είπα για κακό.

Η όψις του Αμερικάνου εφαιδρύνθη, και ακτίς ευτυχίας, διαπεράσασα το επίχρισμα εκείνο και την οιονεί προσωπίδα, περί ης είπομεν εν αρχή, ηγλάισε το πρόσωπόν του.

Ο μπαρμπα- Τριαντάφυλλος με τον χωροφύλακα και τους δύο πολίτας φρουρούς, με τα τουφέκια των, ηγέρθη και είπεν αποτεινόμενος προς τον κάπηλον:

- Έλα κάμε γλήγορα, Δημήτρη, κάμετε φρόνιμα, αφήστε τους χορούς και τα τραγούδια, παιδιά, δεν είναι απόκριες. Τι μέρα ξημερώνει αύριο; Κλείσε γλήγορα, Δημήτρη, να κοιμηθούν ο κόσμος, θα σηκωθούν τις δυο απ' τα μεσάνυχτα να παν στην εκκλησιά. Και ο κύριος έχει μέρος να κοιμηθή τάχα; ηρώτησε δείξας τον Αμερικάνον.

- Έννοια σ', μπαρμπα-Τριαντάφυλλε, είπεν ο Βαγγέλης· του είπε ο μπάρμπ' Αναγνώστης ο καφετζής να πάει στον καφενέ του να πλαγιάσει. Μη σε μέλει ως τόσο

για τον κύριο, προσέθηκε παίξας την ματιά εις τον κλήτορα· αν θέλει μέρος να κοιμηθή, έχει και παραέχει.

- Τι τρέχει; ηρώτησε μυστηριωδώς ο κλήτωρ.

- Είναι από δω, ντόπιος, του είπεν εις το ούς ο Παχούμης.

- Και πώς το ξέρεις;

- Είχα δεν είχα, τον γνώρισα.

- Και ποιος είναι;

- Εκείνος που σας έλεγα πριν, ο Γιάννης τ' μπαρμπα-Στάθη τ' Μοθωνιού. Όταν ήρθες κι' αποκαταστάθηκες εδώ του λόγου σου, ήταν φευγάτος, και γι' αυτό δεν τον θυμάσαι. Μα τον πατέρα του, το μπαρμπα-Στάθη, τον έφθασες, θαρρώ.

- Τον έφτασα. Κάμε γλήγορα, Δημήτρη, επανέλαβε μεγαλοφώνως ο κλήτωρ, κι' εξήλθεν.

Οι δύο συναχθοφόροι του Βαγγέλη είχαν παύσει το άσμα και την όρχησιν, και ητοιμάζοντο ν' απέλθωσιν. Αλλ' αίφνης ο Βαγγέλης, ελθών πλησίον του Αμερικάνου, του λέγει ταπεινή τη φωνή:

- Τι μ' δίνεις, αφεντικό, να πάω να πάρω τα σ' χαρίκια;

Ο ξένος δεν έβαλε την χείρα εις την τσέπην. Αλλά μεταξύ του αντίχειρος, του λιχανού και του μέσου της δεξιάς ευρέθη κρατών μίαν αγγλικήν λίραν. Την έρριψε πάραυτα εις την παλάμην του Βαγγέλη με τόσην προθυμίαν και χαράν, ως να ήτο ο λαμβάνων και όχι ο δίδων.

Όταν οι γείτονες της θεια-Κυρατσώς της Μιχάλαινας εξύπνησαν μετά τα μεσάνυχτα διά να υπάγουν εις την εκκλησίαν, της οποίας οι κώδωνες εκλάγγαζον θορυβωδώς, πόσον εξεπλάγησαν ιδόντες την οικίαν της πτωχής χήρας, εκεί όπου δεν εδέχοντο τα παιδιά να τραγουδήσουν τα Χριστούγεννα αλλά τα απέπεμπον με τας φράσεις, «δεν έχουμε κανένα», και «τι θα τραγουδήσετε από μας;», κατάφωτον, με όλα τα παραθυρόφυλλα ανοικτά, με τας υέλους αστραπούσας, με την θύραν συχνά ανοιγοκλειομένην, με δύο φανάρια ανηρημένα εις τον εξώστην, με ελαφρώς διερχομένας σκιάς, με χαρμοσύνους φωνάς και θορύβους. Τι τρέχει; Τι συμβαίνει; Δεν ήργησαν να πληροφορηθώσιν. Όσοι δεν το έμαθαν εις την γειτονιάν, το έμαθαν εις την εκκλησίαν. Και όσοι δεν υπήγαν εις την εκκλησίαν, το έμαθαν από τους επανελθόντας οίκαδε την αυγήν, μετά την απόλυσιν της θείας λειτουργίας.

Ο ξενιτευμένος γαμβρός, ο από εικοσαετίας απών, ο από δεκαετίας μη επιστείλας, ο από δεκαετίας μη αφήσας που ίχνη, ο μη συναντήσας που πατριώτην, ο μη ομιλήσας από δεκαπενταετίας ελληνιστί, είχε γυρίσει πολλά μέρη εις τον Νέον Κόσμον, είχε εργασθεί ως υπερβολάβος εις μεταλλεία και ως επιστάτης εις φυτείας, κι επανήλθε με χιλιάδας τινάς ταλλήρων εις τον τόπον της γεννήσεώς του, όπου επανεύρεν ηλικιωθείσαν, αλλ' ακμαίαν ακόμη, την πιστήν του μνηστήν.

Έν μόνον είχε μάθει, προ δεκαπέντε ετών, τον θάνατον των γονέων του. Περί της μνηστής του είχε σχεδόν την πεποίθησιν ότι θα είχε υπανδρευθή προ πολλού· εν τούτοις διετήρει αμυδράν τινα ελπίδα. Εκ δεισιδαίμονος φόβου, όσον επλησίαζεν εις την πατρίδα του, τόσον εδίσταζε να ερωτήσῃ απ' ευθείας περί της μνηστής του, μη δίδων άλλως γνωριμίαν εις κανένα των πατριωτών του, όσους τυχόν συνήνητησεν άμα φθάσας εις την Ελλάδα. Επροτίμα ν' αγνοή τι έγινεν η μνηστή του, μέχρι της τελευταίας στιγμής, καθ' ην θ' απεβιβάζετο εις τον τόπον της γεννήσεώς του και θα προσήρχετο εις ευλαβή επίσκεψιν εις το ερείπιον, όπου ήτο άλλοτε η πατρύα οικία του.

Μετά τρεις ημέρας, τη Κυριακή μετά την Χριστού Γέννησιν, ετελούντο, εν πάση χαρά και σεμνότητι, οι γάμοι του Ιωάννου Ευσταθίου Μοθωνιού μετά της Μελαχροινής Μιχαήλ Κουμπουρτζή.

Η θεια-Κυρατσώ, μετά τόσα έτη, εφόρεσεν, επ' ολίγας στιγμάς, χρωματιστήν «πολίτικην» μανδήλαν, δια ν' ασπασθή τα στέφανα. Και την παραμονήν του Αγίου Βασιλείου εσπέρας, ισταμένη εις τον εξώστην, ηκούσθη φωνούσα προς τους διερχομένους ομίλους των παιδων:

- Ελάτε, παιδιά, να τραγ'δήσετε!